

Research Paper

Managing the Development of Small Businesses and Entrepreneurship in Border Areas and Providing Solutions (Case of Study: Villages of Nimroz City)

Mehdi c¹, Naser Bahrood *², Maryam Sarani Samat³

1. Department of Business Management, Payam Noor University, Tehran, Iran.
2. Department of Public Management, Payam Noor University, Tehran, Iran.
3. Master of Business Administration Student, Department of Business Management, Payam Noor University, Tehran, Iran

ARTICLE INFO

PP: 206-224

Use your device to scan and
read the article online

Keywords:

*Entrepreneurship, Small
Business, Rural
Development, Rural
Entrepreneurship, Nimroz
City*

Abstract

Considering the importance of entrepreneurial activities with the approach and scale of small businesses in the economic system of the country, the purpose of this research is to investigate and analyze the factors affecting the improvement of small business development management and entrepreneurship in Nimroz city. The research method is descriptive-analytical. In this research, the statistical population is all residents of villages located in Nimroz city who have a history of working in the field of small home businesses. In line with the research hypotheses, several variables and indicators were identified and determined, these indicators were classified into four groups: infrastructure-physical, economic, social-cultural and managerial-institutional. The results of the research hypothesis test, which was conducted by the one-sample T-test, show that the most influential economic factor in the development of small-scale businesses in the villages of Nimroz city is the use of appropriate facilities and credits from the government and Trustee organizations will be strongly felt, and in relation to the socio-cultural factor, the mere importance of the spouse's cooperation in women's employment cannot be a sufficient reason, and the other factors mentioned are also important, and in relation to the infrastructural-environmental factor, The indicators of the communication ways and the climatic conditions of the region are important and essential for the development of this type of activity, and finally, the most influential managerial-institutional factor in the development of small businesses is the easy issuance of business licenses for women. Also, the final result was determined in the evaluation of the measured dimensions, the average economic dimension with an average of 3.56 has the highest score and in fact the most effective factor in the prosperity of small businesses has been proposed, followed by the infrastructural-physical dimension with an average of 3.47, cultural and social with The average was 3.43 and finally, they were in the managerial institutional dimension with an average of 3.35.

Citation: Haddadzadeh, M., Bahrood, H., Sarani Samat, M. (2024). **Managing the Development of Small Businesses and Entrepreneurship in Border Areas and Providing Solutions (Case of Study: Villages of Nimroz City)**. *Geography (Regional Planning)*, 14(56), 206-224

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.375791.3967

* **Corresponding author:** Mehdi Haddadzadeh, **Email:** mhaddadz@pnu.ac.ir

Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

Developing and promoting entrepreneurship, especially in rural areas, as areas with a high level of human, material, and natural capacities, is one of the serious needs of society, and according to experts and specialists in the current conditions of the country, the best way to create employment and solve the problem of unemployment in these areas is to develop an entrepreneurial culture. While creating employment in rural communities has become an acute problem, small rural businesses with an emphasis on home-based businesses can provide the basis for creating employment and sustainability in rural communities in agricultural and non-agricultural activities and offer a kind of hope and cheerfulness to the target community. Home business opportunities create self-employment in order to address the shortcomings and meet the local needs of an economy and pave the way for sustainable economic development in rural communities. In this regard, Sistan and Baluchestan province, as one of the border regions of Iran, is one of the geopolitically sensitive regions of Iran, but ranks last among the provinces of the country in many development indicators, including life expectancy, education, income, and human development. The results of this study help create new concepts or develop the region. What has been identified and implemented so far under the title of small business development management has also not been conducted so far in the field of attention to the establishment and prosperity of small businesses with the aim of identifying entrepreneurial opportunities in border regions, including Sistan and Baluchestan province or other border areas of the country. Research conducted in areas related to this issue mainly focuses on examining the reasons, consequences, and challenges created in border and underprivileged areas due to deprivation, insecurity, unemployment, and so on. have studied. Therefore, the present study has studied the management of small business development and entrepreneurship in border areas, specifically in the border region of Sistan and Baluchestan, Nimroz County, considering its climatic and geographical location, with a

focus on entrepreneurship in border areas, with a comprehensive and combinative perspective.

Methodology

The descriptive-analytical research method is based on completing a questionnaire. In the present study, in order to identify and determine the studyable villages in terms of the subject under study, the opinions of experts from the Agricultural Jihad of Nimroz County were asked. Also, statistics on the number of people who have this type of business were obtained from the Department of Labor, Industry and Mines, etc., during face-to-face interviews.

Results and Conclusion

One of the fundamental issues in micro and macro-economic planning of countries is paying attention to human resources. A large segment of the world's population is made up of women, so it is necessary to pay attention to the talent and role of women in the growth and development of countries. Therefore, in line with the research hypotheses and relying on the theoretical foundations of the subject, numerous variables and indicators were identified and determined. These indicators were categorized into four groups: infrastructure-physical, economic, socio-cultural, and managerial-institutional. In general, the results showed that the existence of initial capital alone cannot be an important and influential factor, because sometimes in the process of working with market changes, a person faces problems of capital shortage, so there will be a need to use appropriate facilities and credits from the government and responsible organizations. Also, the mere importance of the factor of spouse cooperation in women's employment cannot be a sufficient reason, and the other factors mentioned are also important. The development of entrepreneurship in rural areas depends on the development and expansion of entrepreneurial culture, the development of entrepreneurial infrastructure, entrepreneurship education, and such cases. Lack of capital, lack of skills, lack of support, lack of market opportunities and risk are the main obstacles to youth entrepreneurship in rural areas. From the respondents' point of view, the indicator of weak access to new technologies and information is important, but not as important and fundamental as the indicators of communication routes and climatic conditions of the region for the development of

this type of activity. Given that the present study seeks to analyze the factors affecting the development of small home businesses, and each study also refers to a specific and specific aspect, all studies complement each other and do not definitely violate any of the others. Practical suggestions are as follows:

Compiling a comprehensive document for the development of rural and marginal areas of Nimroz County by identifying various problems, weaknesses and opportunities in economic, social and cultural dimensions.

- Strengthening the bottom-up development approach based on local participation.

- Encouraging villagers to actively participate in rural entrepreneurship projects to increase income.

- Attracting businesses from other regions, maintaining and developing existing businesses

through supportive policies and supporting the creation of new businesses from within the rural areas themselves.

- Encouraging existing rural businesses to develop their activities and move towards the realization of new and efficient ideas by providing them with training through relevant institutions.

- Developing training in the field of brand management and marketing

- Establishing small workshop industries and employment-generating factories by utilizing local resources and raw materials.

- Access to cheap loans and providing capital to take advantage of market advantages.

- Encouraging non-governmental organizations to support entrepreneurial activities in villages.

References

1. Aminaghaei, M. (2009). Factors affecting the performance of small industries in rural development professionals. *Journal of Rural & Development*, 11(4), pp. 125-146. [In Persian]
2. Anbarloo, Masoud, Heraini, Mustafa (2016), The role of empowering rural women in developing rural settlements, 9th Congress of Pioneers of Progress, pp. 1-6 [In Persian]
3. Andrew Seedhouse, Rebecca Johnson, Robert Newbery. (2016). Potholes and Pitfalls: The impact of rural transport on female entrepreneurs in Nigeria, of *Transport Geography*, vol.54, pp.140-147
4. Askun, B, Yıldırım, N, (2011), Insights on Entrepreneurship Education in Public Universities in Turkey: Creating Entrepreneurs Or Not? *Procedia Social and Behavioral Sciences*, PP. 663–676.
5. Babalola, Sunday Samson, (2016) The Clute Institute Rural Entrepreneurship: An Insight, *The Journal of Applied Business Research*, Vol. 32, No.6
6. Bashir Ahsan, Muslim; Ghorbannejad, Ribaz (2017), The Role of Women Entrepreneurs in Rural Economic Development, *Quarterly Journal of Geographical Science Land - Research*, Year 14, Issue 53, pp. 107-93 [In Persian]
7. Bashirian, Somayeh et al. (2012), Entrepreneurship in rural areas, *Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, Issue 12, Fall 2012, pp. 756-771 [In Persian]
8. Behrouz Mohammadi, Yeganeh; Einali, Jamshid; Bigdali, Azam (2016), The role of entrepreneurship in the development of rural areas with emphasis on tourism (Study area: Hesar Vali-Asr Village, Avuj County), *Quarterly Journal of Regional Planning*, Year 6, Issue 12, Spring. [In Persian]
9. Brown, J.D., Earle, J.S. & Lup, D. (2005). What Makes small Firms Grow? Finance, Human Capital, Technical Assistance, and the Business Environment in Romania. *Economic Development and Cultural change*, (54), pp. 33-70.
10. Ebrahimzadeh Asmin, Hossein; Abbasian, Mojtaba (2010), Investigation of the factors and reasons of trafficking in Sistan and Baluchestan Province and the solutions to eliminate it, *Police Human Development Journal*, Volume 7, Issue 31; from page 109 to page 130. [In Persian]
11. Ebrahimzadeh, Essa; Mousavi Mirnajaf; Bagheri Keshkuli, Ali, (2016), Geopolitical and geoeconomic planning of the border areas of the southeast of the country and its development strategies, a case study: Sistan and Baluchestan Province, *Geography and Development*, Volume 14, Issue 42, pp. 1-26. [In Persian]
12. Faraji Sabqbaro and colleagues (2011), Prioritizing the Development of Entrepreneurship in Rural Areas Using the

- Prometheus Technique (Case Study: Suburban Rural District of the Central District of Khodabandeh County, Zanjan Province), *Human Geography Research*, Issue 75, pp. 53-68 [In Persian]
13. Ghanbari, Nasiyeh; Bozrajmehri, Khadija; Sadeghloo, Tahereh (2017), Obstacles and Challenges of Rural Women in Establishing Small Businesses, National Conference on the Study of Rural Entrepreneurship Development Management Strategies in Iran, pp. 1-13 [In Persian]
 14. Heidari Mekar, Hamid; Sarani, Afsaneh (2015), Study and analysis of factors affecting the development of women's entrepreneurship in rural areas, National Conference on Civil Engineering and Architecture with an Approach to Sustainable Development, pp. 1-15 [In Persian]
 15. Hiedanpää, J., & Salo, M. (2017). Emerging forest ecosystem service entrepreneurship in Finland and Peru. *International Forestry Review*, 19(1), pp. 113-124.
 16. Hosseininia, Gholamhossein; Zeraatkan, Hamed (2018), Identifying Entrepreneurship Opportunities in Border Areas of Sistan and Baluchestan Province, *Research Journal of Border Studies*, Volume 3, Issue 7, pp. 125-128 [In Persian]
 17. Jayadatta S, (2017), Major Challenges and Problems of Rural Entrepreneurship in India. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, Vol. 19, No. 9. Ver. II
 18. Kamalian, Amin Reza; Fazel, Amir (2011) Investigating the relationship between emotional intelligence and the level of student entrepreneurship (case study: University of Sistan and Baluchestan), *Journal of Entrepreneurship Development*, Volume 4, Issue 1 - Serial Number 11, Pages 127-146 [In Persian]
 19. Kord, Baqer; Abtin, Abdulaziz (2013) Studying Factors Affecting the Development of Rural Entrepreneurship in Sistan and Baluchestan Province (Focusing on the Development of Rural Growth Centers, the Development of Information and Communication Technologies, and the Empowerment of Rural Women), *Geography and Development*, Volume 11, Serial 32; pp. 1-14 [In Persian]
 20. Mohapatra, S., Rozelle, S., & Goodhue, R. (2007). The rise of self-employment in rural China: development or distress? *World Development*, 35(1), pp. 163-181.
 21. Mollashahi, Malihe; Moradi, Ebrahim (2019) An analysis of obstacles to promoting agricultural entrepreneurship in Sistan and Baluchestan province, *Agricultural Economics Research*, Volume 11, Issue 1 (Serial Number 41); Pages 193 to 216 [In Persian]
 22. Mousavi, Abolfazl et al. (2017), The role of entrepreneurship in sustainable rural development of Kamijan County, *Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, Issue 11, Fall 2017, pp. 211-224 [In Persian]
 23. Najafi Kani, Ali Akbar; Hessam, Mehdi; Ashour, Hadiseh (2015), Assessing the Status of Entrepreneurship Development in Rural Areas (Case Study: Southern Astarabad Rural District in Gorgan County), *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, Year 4, Issue 1, Serial 11. [In Persian]
 24. Omidi, Sajjad; Chaharsoqi Amin, Hamed (2018), The role of small home businesses in reducing poverty in rural households, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, 7th Year, Issue 1 (23 Consecutive), pp. 182-167 [In Persian]
 25. Raisi, Abu Bakr; Salarzahi, Habibollah; Abdolaziz Vali-Nafs (2016), Identifying and prioritizing factors affecting the development of agricultural entrepreneurship in rural areas (case study: Sarbaz County), *Quarterly Journal of Entrepreneurship Strategies in Agriculture*, Year 3, Issue 6. [In Persian]
 26. Reardon, Thomas & Berdegue, Julio & Escobar, German, (2001). Rural Nonfarm Employment and Incomes in Latin America: Overview and Policy Implications," *World Development*, Elsevier, vol. 29, No.3, pp. 395-409
 27. Report of the Organization of Small Industries and Industrial Towns and Settlements of Iran (2015), Ministry of Industry, Mines and Trade [In Persian]
 28. Rezaei Abbasali (2014). Toda-Yamamoto causality test between entrepreneurship and unemployment rate in the industrial sector: A case study of Sistan and Baluchestan province. *Quarterly Journal of Financial and Economic Policies*. Volume 2, Issue 7, 157-182 [In Persian]

29. Rogoff, E.G., Lee, M. & Suh, D. (2004). Who done it? Attributions by entrepreneurs and experts of the factors that cause and impede small business success. *Journal of Small Business Management*, 42 (4), pp. 364-376.
30. Roshannia, Davud; Kordi, Leila; Solhifam-Asl, Jila (2016), Obstacles and Challenges of Home-Based Business, *Work and Society, Social, Economic, Scientific and Cultural Monthly*, No. 180, pp. 38-27 [In Persian]
31. Taqdisi, Ahmad; Hashemi, Sedighe; Hashemi, Mohammad Mehdi (2015), Analysis of Effective Factors in the Fields of Entrepreneurship Development in Rural Areas, *Geography and Environmental Studies*, Issue 14. [In Persian]
32. Taqdisi, Ahmad; Karamshahi, Sakineh; Shayan, Mohsen (2018), Evaluation of the approach to diversifying economic activities in achieving sustainable rural development, *Geography and Human Relations*, Volume 1, Issue 2, pp. 622-609 [In Persian]
33. Yadollahi, J., Aghajani, H. & Aghajani, A. (2009). Internal factors affecting the performance of SMEs and provide an effective model. *Journal of Management*, 6(14), pp. 12-28. [In Persian]
34. Yaghubi Farani, Ahmad; Jalilian, Sara (2015), Economic and Social Effects of Rural Women's Home Occupations, *Quarterly Journal of Spatial Economics and Rural Development*, Year 4, Issue 2, pp. 113-93 [In Persian]
35. Yazdani et al. (2012), Presenting a Qualitative Model of Business Development with a Neighborhood-Based Approach, *Tehran Scientific-Research Quarterly Journal of Geography and Regional Planning*, No. 12, Fall 2012, pp. 507-527 [In Persian]

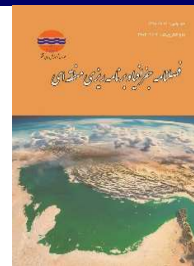
انجمن ژئوپلیتیک ایران

فصلنامه جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)

دوره ۱۴، شماره ۵۶، پاییز ۱۴۰۳

شاپا چاپی: ۶۴۶۲-۲۲۲۸ شاپا الکترونیکی: ۲۱۱۲-۲۷۸۳

Journal Homepage: <https://www.jgeoqeshm.ir/>

مقاله پژوهشی

مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در مناطق مرزی و ارائه راهکارها (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان نیمروز)

مهدی حدادزاده* - گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

ناصر برخوردار - گروه مدیریت دولتی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

مریم سارانی سماط - دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت کسب و کار، گروه مدیریت بازرگانی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران

چکیده	اطلاعات مقاله
<p>با توجه به اهمیت فعالیت‌های کارآفرینی با رویکرد و در مقیاس کسب و کارهای کوچک در نظام اقتصادی کشور، هدف پژوهش حاضر بررسی و تحلیل عوامل موثر بر بهبود مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در شهرستان نیمروز است. روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است. در این پژوهش، جامعه آماری، تمامی ساکنین و اهالی روستاهای واقع در شهرستان نیمروز که دارای سابقه فعالیت در زمینه کسب و کارهای کوچک خانگی هستند. در راستای فرضیه‌های تحقیق، متغیرها و شاخص‌های متعددی شناسایی و تعیین شدند، این شاخص‌ها در چهار گروه زیرساختی- کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و مدیریتی - نهادی دسته‌بندی شدند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق که به وسیله آزمون T تک‌نمونه‌ای انجام شد، نشان می‌دهد تأثیرگذارترین عامل اقتصادی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، استفاده از تسهیلات و اعتبارات مناسب از طرف دولت و سازمان‌های متولی شدیداً احساس خواهد شد و در ارتباط با عامل اجتماعی- فرهنگی صرفاً مهم بودن عامل همکاری همسر در اشتغال زنان نمی‌تواند دلیل کافی باشد و سایر عوامل مطرح شده نیز دارای اهمیت هستند و در ارتباط با عامل زیر ساختی - محیطی، شاخص‌های راه‌های ارتباطی و شرایط اقلیمی منطقه جهت توسعه این نوع فعالیت مهم و اساسی هستند و در نهایت تأثیرگذارترین عامل مدیریتی- نهادی در توسعه کسب و کارهای کوچک صدور آسان مجوز مشاغل ویژه زنان بیان شده است. همچنین نتیجه نهایی در بررسی ابعاد مورد سنجش مشخص شد، میانگین بعد اقتصادی با میانگین ۳/۵۶ بالاترین امتیاز و در واقع موثرترین عامل موثر در رونق کسب و کارهای کوچک مطرح شده و در ادامه بعد زیرساختی- کالبدی با میانگین ۳/۴۷ فرهنگی اجتماعی با میانگین ۳/۴۳ و در نهایت در بعد نهادی مدیریتی با میانگین ۳/۳۵ بودند.</p>	<p>شماره صفحات: ۲۰۶-۲۲۴</p> <p>از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید</p> <p>واژه‌های کلیدی: کارآفرینی، کسب و کارهای کوچک، توسعه روستایی، کارآفرینی روستایی، شهرستان نیمروز</p>

استناد: حدادزاده، مهدی؛ برخوردار، ناصر؛ سارانی سماط، مریم (۱۴۰۳). مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در مناطق مرزی و ارائه راهکارها (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان نیمروز). فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۵۶)، صص:

۲۰۶-۲۲۴

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.375791.3967

مقدمه

امروزه در نواحی روستایی بسیاری از فعالیت‌های اقتصادی طی دهه‌های اخیر دچار افول شدید شده است (امیدی، چهارسوقی، ۱۳۹۷، تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۷). سطح درآمد و اشتغال روستاییان از میزان متوسط درآمد سرانه کشور کاهش یافته و نرخ بیکاری افزایش یافته است و بایستی گزینه‌های جدیدی با استفاده از منابع محلی مورد توجه قرار گیرد (یعقوبی فرانی، جلیلیان، ۱۳۹۴). امروزه در اکثر کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه، مقوله کارآفرینی به عنوان اصلی‌ترین مبنای توسعه مدنظر گرفته شده است از همین رو بسیاری از متخصصان و نظریه پردازان مدیریت اوایل دهه ۷۰ میلادی به شروع کار آفرینی سازمان‌ها پرداخته‌اند (یزدانی و همکاران، ۱۴۰۱). در نتیجه در دهه‌های اخیر رویکرد کارآفرینی در حوزه‌های بنگاه‌های کوچک و زودبازده و بخصوص کسب و کارهای کوچک خانگی با عنوان یکی از راهبردهای توسعه روستایی مورد توجه قرار گرفته است (قنبری و همکاران، ۱۳۹۶، بشیر احسن، قربانی نژاد، ۱۳۹۶). نظریه پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان دولتی درصدد برآمده‌اند تا با ارائه راهکارها و روش‌های جدید و ارزیابی‌های مستمر و مؤثر از سیاستها، برنامه‌ها و عملکرد بر رشد توسعه و بهبود ظرفیت کارآفرینی را جهت اصلاح و بالا بردن قدرت تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی بهتر ضروری دانسته و مورد توجه قرار دهند (کمالیان، فاضل، ۱۳۹۰، جمینی و همکاران، ۱۳۹۵).

توسعه و ترویج کارآفرینی، به ویژه در مناطق روستایی، به منزله مناطقی با سطح بالایی از ظرفیتهای انسانی، مادی و طبیعی یکی از نیازهای جدی جامعه است و به اعتقاد کارشناسان و متخصصان در شرایط فعلی کشور، بهترین روش ایجاد اشتغال و حل مساله بیکاری در این مناطق توسعه فرهنگ کارآفرینی است (محمدی و همکاران، ۱۳۹۵، رئیسی و همکاران، ۱۳۹۵، تقدیسی و همکاران، ۱۳۹۴، حیدری مکرر و سارانی، ۱۳۹۴). در حالی که ایجاد اشتغال در جامعه روستایی به یک مشکل حاد بدل شده، مشاغل کوچک روستایی با تاکید بر مشاغل خانگی می‌تواند زمینه ایجاد اشتغال و ماندگاری در جامعه روستایی را در فعالیت‌های کشاورزی و غیر کشاورزی فراهم ساخته و نوعی امید و شادابی را به جامعه هدف ارزانی دارند. فرصت‌های کسب و کار خانگی باعث خود اشتغالی در راستای رفع کاستی‌ها و تامین نیازهای محلی یک اقتصاد گردیده و راه را برای توسعه پایدار اقتصادی در جوامع روستایی هموار می‌نماید (شاطریان و همکاران، ۱۳۹۶، انبارلو، هرائینی، ۱۳۹۵، روشن نیا و همکاران، ۱۳۹۵).

در این راستا استان سیستان و بلوچستان به‌عنوان یکی از مناطق مرزی ایران که به لحاظ ژئوپلیتیکی یکی مناطق حساس ایران می‌باشد، اما در بسیاری از شاخص‌های توسعه اعم از امید به زندگی، آموزش، درآمد و توسعه انسانی جایگاه آخر را در بین استان‌های کشور دارا می‌باشد (کرد، آبتین، ۱۳۹۶، ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۲). توسعه یافتگی اندک این استان منجر به مهاجرت ساکنان، به ویژه از نقاط مرزی آن شده است. بیکاری و نبود زیرساخت‌های لازم برای توسعه کارآفرینی، اصلی‌ترین دلایل محرومیت و در نتیجه مهاجرت از این مناطق است (حسینی نیا، زراعتکن، ۱۳۹۷). نرخ بالای بیکاری موجب شکل‌گیری و توسعه مشاغل کاذب در این استان شده است. کاهش تراکم جمعیت و خالی از سکنه شدن مناطق مرزی از یک سو و توسعه مشاغل کاذب از سوی دیگر، در سال‌های اخیر مخاطرات امنیتی، اجتماعی و اقتصادی فراوانی را برای کشور در پی داشته است (رضایی، ۱۳۹۳، ملاشاهی، مرادی، ۱۳۹۸).

با توجه با آنچه گفته شد ضرورت انجام چنین پژوهشی از یک سو به واسطه فقدان و کاستی مطالعات صورت گرفته در مورد کسب و کارهای کوچک و به‌طور کلی کارآفرینی در مناطق مرزی و محروم در کشور است. بنابراین می‌توان انتظار داشت نتایج پژوهش حاضر به ایجاد مفاهیمی نو و یا توسعه منطقه کمک نماید. همچنین با توجه به اهمیت فعالیت‌های کارآفرینی با رویکرد و در مقیاس کسب و کارهای کوچک در نظام اقتصادی کشور پژوهش پیش رو بتواند با شناسایی مشکلات و چالش‌های رشد و توسعه این بعد از کارآفرینی، کمک خوبی به برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران اقتصادی از جنبه‌های مختلف داشته باشد. با توجه به مسائل مطرح شده به نظر می‌رسد جهت حل بسیاری از مشکلات در مناطق مرزی و محروم، توجه ویژه به راه‌اندازی و رونق کسب و کارهای کوچک است. لذا هدف اصلی این پژوهش بررسی و تحلیل عوامل مؤثر بر بهبود مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در مناطق مرزی شهرستان نیمروز می‌باشد.

تاکنون در زمینه مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی، به صورت مجزا و منفرد در سازمان‌ها و نهادهای مرتبط، پژوهش‌های عدیده‌ای صورت گرفته و تجاربی در این زمینه وجود دارد اما آنچه تاکنون تحت عنوان مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک مورد شناسایی و عمل قرار گرفته است صرفاً بیانی جدید با اهداف خاص، رویکرد یا حتی بعدی خاص از موضوع مورد بحث بوده است، و از دیدگاه بنیادی مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و نقش کارآفرینی در مناطق محروم و کم برخوردار نبوده است. همچنین علی‌رغم اهمیت این موضوع در ایران و بخصوص مناطق مرزی و محروم کشور، تاکنون پژوهشی جامعی در زمینه توجه به راه‌اندازی و رونق کسب و کارهای کوچک با هدف شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق مرزی، از جمله استان سیستان و بلوچستان و یا سایر نقاط مرزی کشور انجام نشده است. پژوهش‌های انجام شده در حوزه‌های مرتبط با این موضوع، عمدتاً به بررسی دلایل، تبعات و چالش‌های ایجاد شده در مناطق مرزی و کم برخوردار به دلایل محرومیت، ناامنی، بیکاری و... پرداخته‌اند. تنها تعداد کمی از این مطالعات، به ارائه راهکار منجر گردیده‌اند و تاکنون هیچگونه پژوهشی به صورت جامع و کل‌نگر، بررسی موانع و چالش‌های ایجاد و توسعه کسب و کارهای کوچک و بطور کلی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق مرزی را مورد کنکاش قرار نداده است. لذا نوع‌آوری پژوهش حاضر، مدیریت توسعه کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در مناطق مرزی را بطور خاص در منطقه مرزی سیستان و بلوچستان، شهرستان نیمروز با توجه به موقعیت اقلیمی و جغرافیایی آن با محوریت کارآفرینی در مناطق مرزی با دیدی جامع‌نگر و ترکیب گرایانه مورد مطالعه قرار داده است.

مبانی نظری

کارآفرینی پیگیری فرصت‌هایی است که فراتر از منابع در دسترس می‌باشد (بشیریان، ۱۴۰۱). کارآفرینی روستایی از مهم‌ترین مباحث مطرح در حوزه کارآفرینی در چند سال اخیر می‌باشد، کارآفرینی روستایی و کارآفرینان روستایی در اصل هیچ تفاوتی با سایر کارآفرینان و کارآفرینی ندارند (اسکون^۱، ۲۰۱۱، جایادیتا^۲، ۲۰۱۷). در واقع، کارآفرینان روستایی همان ویژگی‌هایی را دارند که کارآفرینان مناطق دیگر دارند، حتی به دلیل بالا بودن ریسک در فعالیت‌ها و محیط‌های روستایی، همچنین به دلیل کمبود امکانات و ضعف مدیریت در محیط‌های روستایی، کارآفرینان روستایی باید به مراتب، قدرت ریسک‌پذیری بیشتری نسبت به دیگران داشته باشند (مهپاترا^۳ و همکاران، ۲۰۰۷، شیهکی و همکاران، ۱۳۹۹). پترین (۱۹۹۴) کارآفرینی روستایی را به سه صورت زیر تعریف می‌کند: ۱- کارآفرینی به‌عنوان نیرویی می‌تواند منابع دیگر را برای پاسخ‌گویی به یک تقاضای بی پاسخ بازار، بسیج کند؛ ۲- توانایی خلق و ایجاد چیزی از هیچ است؛ ۳- فرایند خلق ارزش، به‌وسیله ترکیب مجموعه واحدی از منابع در راستای بهره‌گیری از یک فرصت (اندرو^۴ و همکاران، ۲۰۱۶). توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی را می‌توان به‌عنوان سیاستی مبتنی بر باز ساخت جغرافیایی در مناطق روستایی فرض کرد که می‌تواند به نوعی تقسیم جدید فضایی نیروی کار، انرژی و منابع رهنمون شود و در نهایت، منجر به تغییر در کیفیت زندگی مردم روستایی بر اساس نظریه توسعه پایدار گردد که در آن ابعاد مختلف توسعه کارآفرینی و دیدگاه‌های موجود، به‌عنوان قمرها و اجزای اصلی نمود می‌یابند و در نهایت رویکردی ترکیبی را در توسعه کارآفرینی مناطق روستایی ایجاد می‌کنند (هیدانپا و سالو^۵، ۲۰۱۷).

رویکرد مدیریتی به کارآفرینی. در دهه‌های اخیر افزایش آگاهی از کارآفرینی به عنوان ابزار برای توسعه به مسئله مهمی تبدیل گردیده است به نحوی که تمرکز گردیده است به نحوی که تمرکز ادبیات کارآفرینی از مطالعه مفهوم کارآفرینی ویژگی‌های به مشارکت کارآفرینی در توسعه تغییر یافته است این تمرکز و تاکید در عرصه کلان توسعه پایدار به طور اعم وعرصه توسعه پایدار روستایی به طور خاص از اهمیت فزاینده‌ای برخوردار می‌باشد (موسوی و همکاران، ۱۴۰۰)

کارآفرینی روستایی. کارآفرینی روستایی از مهم‌ترین مباحث مطرح در حوزه کارآفرینی در چند سال اخیر می‌باشد، کارآفرینی روستایی و کارآفرینان روستایی در اصل هیچ تفاوتی با سایر کارآفرینان و کارآفرینی ندارند. در واقع، کارآفرینان روستایی همان

1 Askun
2 Jayadatta
3 Mohapatra
4 Andrew
5 Hiedanpää, Salo

ویژگی‌هایی را دارند که کار آفرینان مناطق دیگر دارند، حتی به دلیل بالا بودن ریسک در فعالیت‌ها و محیط‌های روستایی، همچنین به دلیل کمبود امکانات و ضعف مدیریت در محیط‌های روستایی، کارآفرینان روستایی باید به مراتب، قدرت ریسک‌پذیری بیشتری نسبت به دیگران داشته باشند. پترین (۱۹۹۴) کارآفرینی روستایی را به سه صورت زیر تعریف می‌کند: ۱- کارآفرینی به‌عنوان نیرویی می‌تواند منابع دیگر را برای پاسخ‌گویی به یک تقاضای بی‌پاسخ بازار، بسیج کند؛ ۲- توانایی خلق و ایجاد چیزی از هیچ است؛ ۳- فرایند خلق ارزش، به‌وسیله ترکیب مجموعه واحدی از منابع در راستای بهره‌گیری از یک فرصت (اندرو و همکاران، ۲۰۱۶). کارآفرینی راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت‌سازی در مناطق روستایی جهت دستیابی به توسعه پایدار است، که می‌تواند زمینه‌های فعالیت و تنوع بخشی به درآمد روستاییان و توسعه یافتگی مناطق روستایی را ممکن سازد (انبارلو و هرائینی، ۱۳۹۵).

در کشور ما نیز، در سال‌های اخیر توجه ویژه‌ای به این راهبرد از سوی دولت صورت گرفته است. از منظر قانونی، بر موضوع توسعه خوشه‌های کسب و کار در ماده ۳۹ قانون برنامه چهارم توسعه و همچنین در مواد ۸۰، ۱۰۴، ۱۵۰ و ۱۹۴ قانون برنامه پنجم تأکید شده است. همچنین، در ماده ۱۰ سیاست‌های کلی نظام در بخش صنعت بر ایجاد خوشه‌های صنعتی از طریق تقویت پیوند بین صنایع کوچک و متوسط به منظور ارتقای توان رقابتی این بنگاه‌ها تأکید شده است (سلیمانی و همکاران، ۱۳۹۴). همچنین در حوزه اجرایی، تاکنون ۴۲۹ خوشه در مناطق مختلف کشور شناسایی شده است که از این تعداد ۵۸ پروژه توسعه خوشه‌ای خاتمه یافته و ۲۹ پروژه توسعه خوشه‌ای در حال پیاده‌سازی می‌باشد (سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران، ۱۳۹۴).

پیشینه پژوهش

تحقیقات متعددی در راستای موضوع این تحقیق انجام شده است که در این جا به برخی از آن‌ها اشاره می‌گردد. از جمله ارزشمندترین و مهم‌ترین تحقیقات علمی در حوزه کارآفرینی و فعالیت‌های اقتصادی زودبازده، می‌توان به تحقیقات دیویس و گیب در طی سال‌های (۱۹۸۹/۱۹۹۰/۱۹۹۱)، اوفارل و ایتچنز سال (۱۹۸۸)، شل و هاورث در سال (۱۹۸۸)، و هولمز و زیمر در سال (۱۹۹۴)، اشاره نمود.

ابراهیم‌زاده و عباسیان، ۱۳۸۹، در پژوهشی بررسی عوامل کمبود زمینه‌های اشتغال سالم و راهکارهایی برای رشد اقتصادی و اجتماعی این استان پرداخته است و نتایج آن بیانگر آنست که وجود محرومیت‌های زیاد اقتصادی و نرخ بالای بیکاری در مناطق مرزی، بیشترین تأثیر را در قاچاق کالا و مواد مخدر داشته است. ملاشاهی و ظریفیان، ۱۳۹۴، در پژوهشی به بررسی دلایل موفقیت کسب و کارهای کشاورزی پرداخته است. نتایج تحقیق گویای آنست که سابقه کار کشاورزی کارآفرینان این کسب و کارها، سواد کارآفرین، سن کارآفرین، تعداد اعضای خانوار، میزان تسهیلات دریافتی برای راه‌اندازی کسب و کار، تعداد افراد شاغل در کسب و کار، فاصله محل کسب و کار تا شهر و مقدار سطح زیرکشت بر موفقیت این کسب و کارها تأثیر معنی‌داری داشتند.

امین‌آقایی^۱ در سال ۲۰۰۹، نتایج پژوهشی بیانگر این است که، از دیدگاه مدیران واحدهای موفق، تخصص کارآفرین، مهارت و آموزش نیروی انسانی شاغل، مهارت ادراکی، وضعیت مالی واحد تولیدی، عوامل زیرساخت و عوامل غیررسمی مهم‌ترین عوامل موثر در موفقیت واحدهای کوچک این شهرستان بودند. یداللهی^۲ و همکاران در پژوهشی در سال ۲۰۰۹، به این نتیجه رسیدند که سیستم و ساختار سازمانی، بازاریابی، فن‌آوری، مطالعه و تحقیق و منابع مالی سازمان مهم‌ترین عوامل موثر بر بهبود عملکرد واحدهای کوچک بودند.

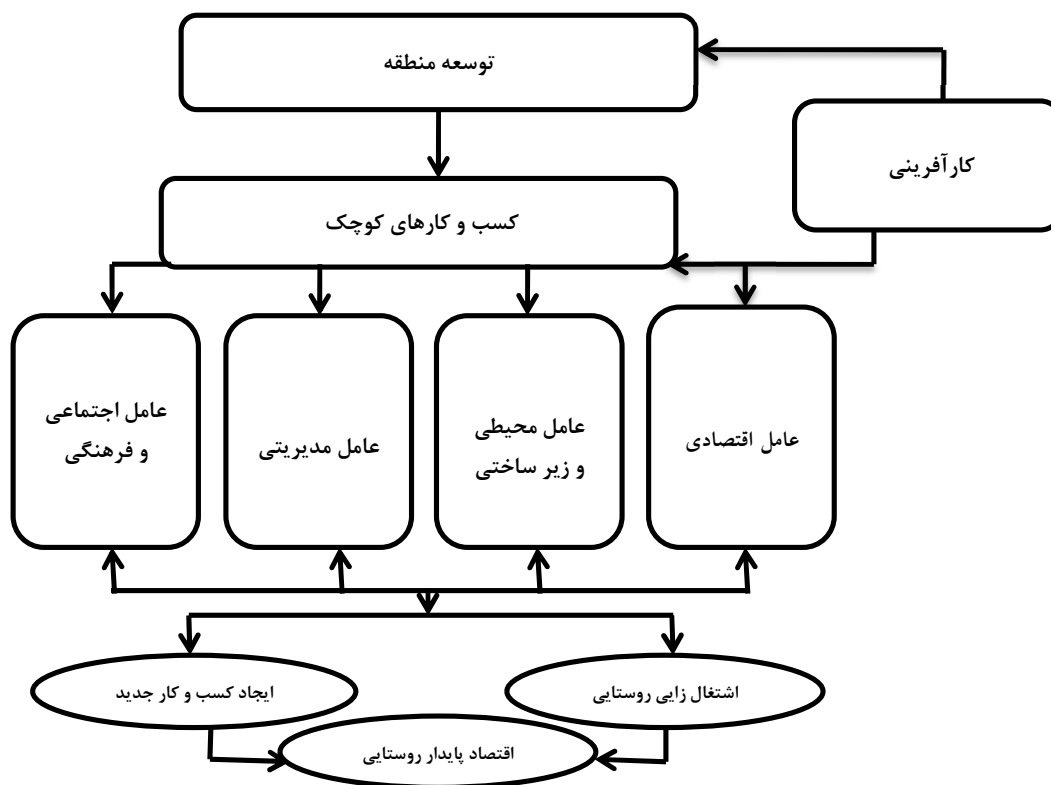
در پژوهشی دیگر توسط روگوف^۳ و همکاران در سال ۲۰۰۴، انجام گرفته و به این نتیجه رسیده‌اند که از بین عوامل موثر، مهم‌ترین عوامل موثر در موفقیت بنگاه‌های کوچک داشتند که عبارتند از: ویژگی‌های فردی کارآفرینان، مدیریت واحد تولیدی، وضعیت مالی، عملیات بازاریابی، تخصص و تجربه منابع انسانی، شرایط رقابت و وجود قوانین و آئین‌نامه‌ها، تکنولوژی و در نهایت

1 Aminaghaei

2 Yadollahi

3 Rogoff

عوامل محیطی. براون^۱ و همکاران در سال ۲۰۰۵ به این نتیجه رسیده اند که موثرترین دلیل در تشویق و راهاندازی واحدهای کوچک اقتصادی عوامل و شرایط مالی بوده و نقش موثری در اشتغال واحدهای کوچک برعهده دارد. شکل ۱، مدل مفهومی تحقیق را بیان می‌کند.

شکل ۱. مدل مفهومی تحقیق

منبع: براون و همکاران، ۲۰۰۵

روش پژوهش

روش پژوهش توصیفی- تحلیلی مبتنی بر تکمیل پرسش نامه است. در پژوهش حاضر جهت مشخص و تعیین روستاهای قابل مطالعه از لحاظ موضوع مورد مطالعه، نظرات کارشناسان جهاد کشاورزی شهرستان نیریز پرسیده شد. همچنین آمار مربوط به تعداد کسانی که دارای این نوع کسب و کارها هستند از اداره کار، صنعت و معدن و .. طی مصاحبه حضوری بدست آمدند که در نهایت روستاهای منتخب عبارت بودند از: حسین ابادخواجه، ده عیسی علیا، محمدآباد، فقیر لشکری، پیران، چرک، سه قلعه، قایم آباد، شهرک گلخانی، سهراب شیخی، روستای میل نادر و سفیدابه. نمونه آماری از افراد درگیر با کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی در روستاهای شهرستان نیریز بر اساس فرمول کوکران و با توجه به اینکه مجموع جمعیت روستاهای مورد مطالعه ۱۴۲۳۰ نفر هستند، تعداد ۳۸۴ نفر به عنوان نمونه آماری بدست آمده است. در این تحقیق جمعیت و تعداد پرسشنامه توزیعی در روستاهای مورد مطالعه مشخص شد. در این تحقیق به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار SPSS و از روش- های آمار توصیفی و استنباطی استفاده شد. در آمار توصیفی از جداول فراوانی و درصدها، میانگین‌ها و انحراف معیارها و در آمار استنباطی از آزمون کولوموگروف اسمیرنوف برای تعیین نرمال بودن متغیرها و تحلیل عامل تأییدی و اکتشافی و آزمون یک نمونه‌ای برای پاسخ فرضیه‌های تحقیق استفاده شد.

یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

نتایج نشان داد در روستاهای مورد مطالعه شامل ۳۸/۳ درصد مرد و ۶۱/۷ درصد زن بوده است. پاسخگویان در چهار گروه سنی زیر ۲۰ سال، ۲۱ تا ۳۰، ۳۱ تا ۴۰ و ۴۱ تا ۵۰ مورد ارزیابی قرار گرفته است. از کل حجم نمونه بر حسب وضعیت سنی زیر ۲۰ سال ۱۱/۵ درصد بودند و در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال ۲۷/۳ درصد، در گروه ۳۱ تا ۴۰ سال ۴۵/۱ درصد و در نهایت در گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال نیز ۱۶/۱ درصد قرار دارند. همچنین ۱- وضعیت سواد ۲- تعداد افراد تحت تکفل مورد بررسی قرار گرفت.

شاخص‌ها و متغیرهای پژوهش

با تکیه بر مبانی نظری موضوع، متغیرها و شاخص‌های متعددی شناسایی و تعیین شدند، این شاخص‌ها در چهار گروه زیرساختی- کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی و مدیریتی - نهادی دسته‌بندی شدند (جدول ۱).

جدول ۱. متغیرهای تحقیق

متغیر اصلی تحقیق	شاخص‌ها
عوامل اقتصادی	دسترسی به سرمایه اولیه، حمایت سرمایه‌گذاران اقتصادی، حمایت مالی دولت، وجود بازار فروش محصولات، قیمت مواد اولیه، وضعیت مالی خانواده، هزینه‌های راه اندازی، دسترسی به تسهیلات اشتغال زایی، دسترسی راحت به مواد اولیه بر رونق کسب و کار خانگی، قیمت محصولات تولید شده، دسترسی راحت به مواد اولیه و تجهیزات ارزان، حمایت مالی خانواده، حمایت بیمه ای از ابزار و امکانات و وسایل تهیه شده، میزان نرخ بهره بانکی، دسترسی به وثیقه و ضامن برای استفاده از اعتبارات دولتی، دسترسی به منابع مالی (وام و اعتبارات)، دسترسی به بازار محلی برای فروش محصولات، همکاری بانک‌های عامل در تامین منابع مالی مورد نیاز و..
عوامل اجتماعی و فرهنگی	میزان فرهنگ کار و تلاش در خانواده، میزان مشارکت اعضای خانوار، تشویق از طرف خانواده، وجود الگوها و افراد موفق در منطقه، انگیزه کسب استقلال، روحیه ریسک‌پذیری، تجربه کاری، وجود دوره‌های آموزشی و مهارت شغلی، همکاری همسر در اشتغال زنان، استفاده از تجارب افراد مجرب و کار آزموده، انگیز و نیاز به پیشرفت، نو آوری و خلاقیت، روحیه ارتباط و تعامل با سایر افراد، بیمه اجتماعی مشاغل زنان، پذیرش کار زنان از سوی فرهنگ روستا، نگرش نسبت به کار زنان در روستا، سنت‌های موجود در روستا، حمایت افراد خانواده و..
عوامل زیرساختی - کالبدی	کیفیت راه دسترسی به بازارها، شرایط اقلیمی منطقه جهت فعالیت اقتصادی، ضعف دسترسی به فناوریها و اطلاعات جدید، دسترسی به وسایل ارتباطی (تلفن همراه و ثابت، اینترنت و...، نزدیکی به راه‌های ارتباطی، وجود منابع اولیه تولید، موقعیت جغرافیایی محل فعالیت، در دسترس بودن انشعابات آب، برق و گاز، فعالیت در روستا (آب و خاک و...).
عوامل مدیریتی	همکاری شوراها و دهیاری‌ها، اولویت داشتن اشتغال زنان، صدور آسان مجوز مشاغل کوچک، همکاری سازمانهای ذیربط (دستگاههای اجرایی) جهت حمایت، وجود قوانین و دستور العمل‌ها به ویژه قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل کوچک و زودبازده، حمایت‌های ویژه سازمانی از کسب و کارهای زنان، بروکراسی اداری، در الویت بودن اشتغال زنان در سازمان‌های دولتی و...

بررسی و توصیف ابعاد توسعه کسب و کار خانگی

در این بخش ابتدا به آرایه آمار توصیفی شامل میانگین، میانه، انحراف معیار برای ابعاد و شاخص‌های تحقیق که شامل: اقتصادی، محیطی- زیرساختی، سیاسی- قانونی و اجتماعی- فرهنگی می‌باشند؛ پرداخته می‌شود.

بعد اقتصادی: تأثیر دسترسی به سرمایه اولیه: همانطور که در جدول ۲ ملاحظه می‌گردد، وضعیت پاسخ دهندگان به تأثیر دسترسی به سرمایه اولیه جهت توسعه کسب و کار در نمونه تحت بررسی شامل ۶/۱ درصد خیلی کم، ۱۴/۸ درصد کم، ۱۳/۲ درصد متوسط، ۳۶/۴ درصد زیاد و ۲۹/۳ درصد خیلی زیاد بوده است. میانگین کل بدست آمده از پاسخ افراد شرکت کننده در فرایند پاسخ‌دهی به سوالات ۳/۶۸ بدست آمده است که از متوسط به بالا بوده است.

جدول ۲. توزیع فراوانی پاسخ دهندگان به تأثیر دسترسی به سرمایه اولیه بر رونق کسب و کار خانگی

گویه ها	فراوانی	درصد
خیلی کم	۲۳	۶/۱
کم	۵۷	۱۴/۸
متوسط	۵۰	۱۳/۲
زیاد	۱۳۸	۳۶/۴
خیلی زیاد	۱۱۱	۲۹/۳
بی پاسخ	۵	۱/۳
جمع	۳۸۴	۱۰۰
میانگین وزنی گویه ها	۳/۶۸	
انحراف معیار وزنی گویه ها	۱/۲۱۳	

به جهت محدودیت و طولانی شدن فقط به ذکر نتایج بسنده شده است. تجزیه و تحلیل سایر متغیرها به شرح ذیل می‌باشد. میانگین کل بدست آمده از پاسخ افراد شرکت کننده در فرایند پاسخ‌دهی به سوالات در متغیرهای:

بعد اقتصادی: ۱- تأثیر دسترسی به تسهیلات اشتغال‌زایی ۴/۰۴، ۲- تأثیر وجود بازار فروش ۳/۹۲، ۳- تأثیر دسترسی راحت به مواد اولیه ۳/۹۱، ۴- هزینه‌های راه‌اندازی ۳/۷۴، ۵- تأثیر سرمایه اولیه ۳/۶۸، ۶- تأثیر قیمت مواد اولیه ۳/۴۴، ۷- تأثیر حمایت سرمایه‌گذاران اقتصادی ۳/۴۱، ۸- تأثیر قیمت محصولات تولید شده ۳/۵۴، ۹- تأثیر حمایت مالی دولت ۳/۲۳، ۱۰- تأثیر وضعیت مالی خانواده ۲/۶۷.

بعد اجتماعی- فرهنگی: ۱- تأثیر فرهنگ کار و تلاش در خانواده ۳/۸۱، ۲- تأثیر وجود دوره‌های آموزشی و مهارت شغلی ۳/۷۳، ۳- تأثیر تجربه کاری ۳/۷، ۴- تأثیر میزان تشویق از طرف خانواده ۳/۶۸، ۵- تأثیر انگیزه کسب استقلال ۳/۴۲، ۶- تأثیر میزان مشارکت اعضای خانوار ۳/۲۸، ۷- تأثیر همکاری همسر در اشتغال زنان ۳/۲۲، ۸- تأثیر وجود الگوهای موفق در منطقه ۳/۰۷، ۹- تأثیر روحیه ریسک‌پذیری ۲/۹۹.

بعد زیرساختی- کالبدی: ۱- تأثیر کیفیت راه دسترسی به بازارها ۳/۶، ۲- تأثیر شرایط اقلیمی منطقه جهت فعالیت اقتصادی ۳/۶، ۳- در دسترس بودن انشعابات آب، برق و گاز ۳/۵۹، ۴- تأثیر دسترسی به فناوری‌ها و اطلاعات ۳/۵۵، ۵- موقعیت جغرافیایی محل فعالیت ۳/۴۹، ۶- تأثیر دسترسی به وسایل ارتباطی (تلفن همراه و ثابت، اینترنت و...) ۳/۳۶.

بعد مدیریتی- نهادی: ۱- تأثیر صدور آسان مجوز مشاغل ۳/۹۲، ۲- تأثیر همکاری سازمان‌های ذیربط (دستگاه‌های اجرایی) جهت حمایت ۳/۶۱، ۳- تأثیر وجود قوانین و دستورالعملها به ویژه قانون ساماندهی و حمایت از مشاغل ۳/۳۵، ۴- تأثیر همکاری شوراها و دهیاری‌ها جهت معرفی افراد به ارگان‌های دولتی برای راه‌اندازی کسب و کار جدید ۳/۳۳، ۵- تأثیر بروکراسی اداری ۳/۱۸، ۶- تأثیر اولویت داشتن اشتغال زنان ۲/۶۹. میانگین کل بدست آمده از پاسخ افراد شرکت کننده در فرایند پاسخ‌دهی به تمام سوالات از متوسط به بالا بوده است.

بررسی میانگین اثر عوامل اقتصادی، محیطی-زیرساختی، سیاسی-قانونی و فرهنگی-اجتماعی بر توسعه کسب و کارهای خانگی با استفاده از آزمون تک نمونه‌ای

بر اساس نتایج آزمون T، با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام عوامل موثر در توسعه کسب و کارهای خانگی بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. عامل اقتصادی بالاترین میانگین معادل ۳/۵۶ با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بر این اساس عامل اقتصادی بیشترین تأثیر را در توسعه کسب و کارهای خانگی در سطح روستاهای شهرستان نیمروز داشته است (جدول ۳).

جدول ۳. نتایج مقایسه میانگین اثر عوامل زیرساختی-کالبدی، اقتصادی، نهادی-مدیریتی و فرهنگی-اجتماعی بر رونق کسب و کارهای خانگی

شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
اقتصادی	۳/۵۶	۱/۷۴	۲۰/۶۵	۳۸۳	۰.۰۰۰
زیرساختی-کالبدی	۳/۴۷	۱/۰۸۸	۸/۲۹	۳۸۳	۰.۰۰۰
اجتماعی-فرهنگی	۳/۴۳	۱/۰۵۵	۱۸/۴۵	۳۸۳	۰.۰۰۰
مدیریتی-نهادی	۳/۳۵	۱/۱۰۲	۲۲/۸	۳۸۳	۰.۰۰۰

آزمون فرضیات

برای آزمون فرضیات تحقیق از آزمون T تک نمونه‌ای، استفاده شده است.

فرضیه اول

فرضیه اول تحقیق عبارت است از تأثیرگذارترین عامل اقتصادی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، وجود سرمایه اولیه است.

جهت بررسی فرضیه اول تحقیق از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است. با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام شاخصهای عامل اقتصادی بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. بر این اساس دسترسی و ارائه تسهیلات اشتغال زایی با میانگین ۴/۰۴ بیشترین تأثیر اقتصادی را در توسعه کسب و کارهای کوچک خانگی داشته است. بر این اساس حمایت مالی دولت و واگذاری تسهیلات و اعتبارات مناسب موثرترین عامل برای توسعه کسب و کارهای کوچک مطرح شده است (جدول ۴).

بر اساس نتایج آزمون فرضیه صفر مبنی بر اینکه، مهم‌ترین عامل تأثیر گذار اقتصادی در توسعه کسب و کارهای کوچک در روستاهای شهرستان نیمروز دسترسی به منابع مالی نیست؛ پذیرفته و فرضیه یک رد می‌شود. در تبیین رد فرضیه یک و اثبات فرضیه صفر می‌توان گفت، که نظر پاسخ دهندگان این بوده است که حمایت مالی دولت به خصوص کمک‌ها و وام‌های بلاعوض می‌توانند بسیار کمک کننده باشند. تنها وجود سرمایه اولیه نمی‌تواند عامل مهم و تأثیرگذار باشد، زیرا گاهی در فرایند کار با تغییرات بازار شخص با مشکلات کمبود سرمایه مواجه شده بنابراین نیاز به استفاده از تسهیلات و اعتبارات مناسب از طرف دولت و سازمان های متولی شدیداً احساس خواهد شد.

جدول ۴. نتایج مقایسه میانگین اثر شاخصهای عامل اقتصادی بر توسعه کسب و کارهای کوچک

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	میزان معناداری
۱	دسترسی به تسهیلات اشتغال زایی	۴.۰۴	۰.۷۴۶	۲۷.۳۵۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۲	وجود بازار فروش محصولات	۳.۹۲	۱.۰۶۷	۱۶.۹۶۴	۳۸۳	۰.۰۰۰
۳	دسترسی راحت به مواد اولیه	۳.۹۱	۱.۰۰۹	۱۷.۵۸۵	۳۸۳	۰.۰۰۰
۴	هزینه های راه اندازی	۳.۷۴	۱.۰۹۷۶	۱۳.۲۵۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۵	دسترسی به سرمایه اولیه	۳.۶۸	۱.۲۱۳	۱۰.۸۷۸	۳۸۳	۰.۰۰۰
۶	قیمت مواد اولیه	۳.۴۴	۱.۱۱	۷.۷۱۹	۳۸۳	۰.۰۰۰
۷	حمایت سرمایه گذاران اقتصادی	۳.۴۱	۱.۱۳۹۱	۷.۰۷۸	۳۸۳	۰.۰۰۰
۸	قیمت محصولات تولید شده	۳.۵۴	۱.۰۶۶	۱۰.۰۰۵	۳۸۳	۰.۰۰۰
۹	حمایت مالی دولت	۳.۲۳	۱.۱۹۴	۳.۸۰۳	۳۸۳	۰.۰۰۰
۱۰	وضعیت مالی خانواده	۲.۶۷	۱.۱۰۱	۵.۷۹۳	۳۸۳	۰.۰۰۰

فرضیه دوم

فرضیه دوم عبارت است از تأثیرگذارترین عامل اجتماعی-فرهنگی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، همکاری همسر در اشتغال است.

با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام گویه‌های عامل اجتماعی-فرهنگی و درگروه زنان دارای کسب و کار بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. شاخص فرهنگ کار و تلاش در خانواده، بالاترین میانگین ۳/۸۱ و با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بر این اساس وجود فرهنگ کار و تلاش در خانواده بیشترین تأثیر اجتماعی-فرهنگی را در توسعه کسب و کارهای کوچک داشته است. بر اساس نتایج آزمون، فرضیه صفر مبنی بر مهم‌ترین عامل تأثیرگذار اجتماعی-فرهنگی در توسعه کسب و کارهای همکاری همسر در اشتغال زنان نیست؛ پذیرفته و فرضیه یک رد می‌شود؛ در تبیین رد فرضیه یک و اثبات فرضیه صفر می‌توان گفت، که صرفاً مهم بودن عامل همکاری همسر در اشتغال زنان نمی‌تواند دلیل کافی باشد و سایر عوامل مطرح شده نیز دارای اهمیت هستند (جدول ۵).

جدول ۵. نتایج مقایسه میانگین اثر شاخص‌های عامل اجتماعی-فرهنگی بر توسعه کسب و کارهای کوچک

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	میزان معناداری
۱	میزان فرهنگ کار و تلاش در خانواده	3.81	0.817	۱۹.۳۶۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۲	وجود دوره‌های آموزشی و مهارت‌شنلی	3.73	1.128	۱۲.۷۱۲	۳۸۳	۰.۰۰۰
۳	تجربه کاری	3.70	0.919	۱۴.۹۷۷	۳۸۳	۰.۰۰۰
۴	میزان تشویق از طرف خانواده	3.68	1.008	۱۳.۲۰۶	۳۸۳	۰.۰۰۰
۵	انگیزه کسب استقلال	3.42	1.083	۷.۵۸۴	۳۸۳	۰.۰۰۰
۶	میزان مشارکت اعضای خانوار	3.28	1.198	۴.۶۴۱	۳۸۳	۰.۰۰۰
۷	همکاری همسر در اشتغال زنان	3.22	1.147	۳.۸۲۳	۳۸۳	۰.۰۰۰
۸	وجود الگوهای موفق در منطقه	3.07	1.21	۱.۰۴۸	۳۸۳	۰.۳۹۵
۹	روحیه ریسک‌پذیری	2.99	0.992	۱۵۴.	۳۸۳	۰.۸۷۷

فرضیه سوم

در فرضیه سوم تحقیق که عبارت است از تأثیرگذارترین عامل زیرساختی-محیطی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، عدم دسترسی مناسب به فناوری‌های نو است. بر اساس نتایج آزمون T، با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام شاخص‌های عامل کالبدی-زیرساختی بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. شاخص‌های شرایط اقلیمی منطقه جهت فعالیت اقتصادی و نزدیکی به راه‌های ارتباطی به ترتیب با ۳/۶ بالاترین میانگین و با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ دارا بوده‌اند. بر اساس نتایج آزمون فرضیه صفر مبنی بر مهم‌ترین عامل تأثیرگذار کالبدی-زیرساختی در توسعه کسب و کارهای خانوادگی زنان عدم دسترسی به فناوری‌ها و اطلاعات جدید نیست؛ پذیرفته و فرضیه یک رد می‌شود. در تبیین اثبات فرضیه صفر و رد فرضیه یک می‌توان گفت؛ از دیدگاه پاسخ‌گویان شاخص ضعف دسترسی به فناوری‌ها و اطلاعات نو مهم است اما نه آنقدر که شاخص‌های راه‌های ارتباطی و شرایط اقلیمی منطقه جهت توسعه این نوع فعالیت مهم و اساسی هستند (جدول ۶).

جدول ۶. نتایج مقایسه میانگین اثر شاخص‌های عامل محیطی-زیرساختی بر توسعه کسب و کارهای کوچک زنان

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	میزان معناداری
۱	نزدیکی به راه‌های ارتباطی	3.6	0.978	۱۱.۹۴۷	۳۸۳	۰.۰۰۰
۲	شرایط اقلیمی منطقه جهت فعالیت اقتصادی	3.6	0.978	۱۱.۹۴۷	۳۸۳	۰.۰۰۰
۳	در دسترس بودن انشعابات آب، برق و گاز	3.59	1.152	۱۰.۰۵۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۴	دسترسی به فناوری‌ها و اطلاعات جدید	3.55	1.015	۱۰.۵۵۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۵	موقعیت جغرافیایی محل فعالیت	3.49	1.174	۸.۲۵۸	۳۸۳	۰.۰۰۰
۶	دسترسی به وسایل ارتباطی (تلفن، اینترنت و...)	3.36	1.179	۶.۰۱۵	۳۸۳	۰.۰۰۰

فرضیه چهارم

فرضیه چهارم: تأثیرگذارترین عامل مدیریتی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، صدور آسان مجوز مشاغل ویژه زنان است.

بر اساس نتایج آزمون T، با توجه به مقدار آماره T، مقدار میانگین در تمام شاخصهای عامل مدیریتی-نهادی بالاتر از مقدار متوسط (یعنی ۳) است. گوینه صدور آسان مجوز جهت مشاغل ویژه زنان بالاترین میانگین معادل ۳/۹۲ با سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد. بر این اساس صدور آسان مجوز مشاغل زنان بیشترین تأثیر مدیریتی- نهادی را در توسعه کسب و کارهای کوچک داشته است. بر اساس نتایج آزمون فرضیه صفر مبنی بر مهم‌ترین عامل تأثیرگذار مدیریتی- نهادی در توسعه کسب و کارهای کوچک مقیاس در روستاهای شهرستان نیمروز، صدور آسان مجوز مشاغل ویژه زنان در امور اقتصادی نیست؛ رد و فرضیه یک پذیرفته می‌شود (جدول ۷).

جدول ۷. نتایج مقایسه میانگین اثر شاخصهای عامل سیاسی- قانونی بر توسعه کسب و کارهای کوچک

ردیف	شاخص	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	میزان معناداری
۱	صدور آسان مجوز مشاغل زنان	3.92	1.13	۳۰۶۸	۳۸۳	۰.۰۰۲
۲	همکاری سازمان های ذیربط (دستگاههای اجرایی) جهت حمایت	3.61	1.038	۱۱۵۴۶	۳۸۳	۰.۰۰۰
۳	وجود قوانین و دستورالعملها	3.35	1.211	۵۷۳۰	۳۸۳	۰.۰۰۰
۴	همکاری شوراها و دهیاری ها	3.33	1.1408	۵۷۳۳	۳۸۲	۰.۰۰۰
۵	بروکراسی اداری برای کسب و کار	۳.۱۸	1.03	۱۷۴۸۶	۳۸۳	۰.۰۰۰
۶	در اولویت بودن اشتغال زنان	2.69	1.064	۵۶۵۸	۳۸۳	۰.۰۰۰

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

جهت‌گیری رشد کسب و کار و به صورت کلی کارآفرینی کسب و کارهای کوچک خانگی و عوامل مختلف تأثیر بر رشد روستایی هنوز به خوبی شناخته نشده است. کارآفرینان روستایی با چالش‌های خاصی مانند کمبود بودجه و عدم حمایت دولت مواجه هستند. همچنین معتقدند دولت باید از طریق سیاست‌ها و سایر کمک‌های خود برای توسعه کسب و کارهای کوچک در محیط روستایی همکاری بهتری داشته باشند. گسترش کارآفرینی در مناطق روستایی منوط به توسعه و گسترش فرهنگ کارفرینی، توسعه زیرساختهای کارآفرینی، آموزش کارآفرینی و .. می‌باشد. فقدان سرمایه، فقدان مهارت، عدم حمایت، فقدان فرصت‌های بازار و ریسک از موانع اصلی کارآفرینی جوانان در مناطق روستایی می‌باشند.

یکی از موضوعات اساسی در برنامه‌ریزی‌های خرد و کلان اقتصادی کشورها توجه به نیروی انسانی است. قشر عظیمی از جمعیت جهان را زنان تشکیل می‌دهند، بنابراین توجه به استعداد و نقش زنان در رشد و توسعه کشورها ضرورت دارد. لذا در راستای فرضیه‌های تحقیق و با تکیه بر مبانی نظری موضوع، متغیرها و شاخصهای متعددی شناسایی و تعیین شدند، این شاخصها در چهار گروه زیرساختی- کالبدی، اقتصادی، اجتماعی- فرهنگی، مدیریتی- نهادی دسته‌بندی شدند. به طور کلی نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌های تحقیق که به‌وسیله آزمون T تک‌نمونه‌ای انجام شد، نشان داد در فرضیه اول تنها وجود سرمایه اولیه نمی‌تواند عامل مهم و تأثیرگذار باشد، زیرا گاهی در فرایند کار با تغییرات بازار شخص با مشکلات کمبود سرمایه مواجه شده بنابراین نیاز به استفاده از تسهیلات و اعتبارات مناسب از طرف دولت و سازمانهای متولی خواهد شد. در تحقیقات گذشته حیدری مکرر و محبی (۱۳۹۱)، رئیسی و همکاران (۱۳۹۵)، فرجی سبکبار و همکاران (۱۳۸۸) نتیجه گرفتند که، رفع مشکلات اقتصادی و فائق آمدن بر کمبود درآمد در روستاها (افزایش در آمد، تنوع شغلی)، خلق یا یافتن ایده و شناسایی یا انتخاب ایده‌های ارزشمند، هنجارسازی فعالیت کارآفرینی و رشد فرهنگ کارآفرینی در مناطق روستایی است. که این امر از طریق افزایش تولیدات متناسب با نیاز و منابع و مهارتهای محلی امکان پذیر

است. که همگی با نتایج تحقیق جاری تا حدودی همسو است، مهمترین علت همسویی آن است که، توجه به کسب و کارهای کوچک و کارآفرینی روستایی فعالیتی است که می‌تواند چالش‌های بزرگ روستایی همچون بیکاری، درآمد پایین، عدم تنوع اقتصادی و... را برطرف کند و از کارآفرینی روستایی به عنوان راهکاری جدید در نظریه‌های توسعه برای توانمندسازی و ظرفیت سازی در مناطق روستایی با هدف کاهش شکاف شهر و روستا، ایجاد برابری اقتصادی، اجتماعی، محیطی و نهادی یاد می‌کند. با توجه به حمایتی که از سوی دولت در سال‌های اخیر در رفع محرومیت از روستاها با حمایت از شوراها و ارائه طرح‌های هادی انجام شده، کمبود منابع مالی و مواد خام از مشکلات اصلی جامعه روستایی نیست، اکثر کارآفرینان روستایی با مشکلات خاص مانند بی‌سوادی، ترس از عدم موفقیت، عدم آموزش و تجربه، وجود دلالتان و محدودیت فروش کالاها تولیدی مواجه هستند.

در نتیجه‌گیری فرضیه دوم صرفاً مهم بودن عامل همکاری همسر در اشتغال زنان نمی‌تواند دلیل کافی باشد و سایر عوامل مطرح شده نیز دارای اهمیت هستند. در تحقیقات گذشته واحدی و همکاران (۱۳۹۴)، بالالولا (۲۰۱۶)، جایاداتا (۲۰۱۷)، ریدون و اسکوبار (۲۰۰۸) طوسی و همکاران (۱۳۹۳)، نتیجه گرفتند که، جهت‌گیری رشد کسب و کار و به صورت کلی کارآفرینی و عوامل مختلف تأثیر بر رشد روستایی کارآفرینی روستایی هنوز به خوبی شناخته نشده است. کارآفرینان روستایی با چالش‌های خاصی مانند کمبود بودجه و عدم حمایت دولت مواجه هستند. گسترش کارآفرینی در مناطق روستایی منوط به توسعه و گسترش فرهنگ کارآفرینی، توسعه زیرساخت‌های کارآفرینی، آموزش کارآفرینی و مواردی از این قبیل می‌باشد. فقدان سرمایه، فقدان مهارت، عدم حمایت، فقدان فرصت-های بازار و ریسک از موانع اصلی کارآفرینی جوانان در مناطق روستایی می‌باشند. تأمین امکانات اولیه مانند تأمین آب، دسترسی به برق، امکانات حمل و نقل، انرژی مورد نیاز و امکانات مالی به ترتیب مهمترین چالش‌های پیش روی برای روستاییان در کارآفرینی است. که همگی با نتایج تحقیق جاری همسو است، مهمترین علت همسویی آن است که، دولت لازم است با استفاده از نهادها و سازمان‌های مرتبط خود این انگیزه را به کارآفرینان روستایی بدهد تا محیط روستایی خود فرصت‌ها و منابع بالقوه را بشناسند و با استفاده از آن اشتغال و اقتصاد را در محیط روستایی رونق دهند. زیرا مناسب‌ترین راهبرد پاسخ‌گویی به عمده چالش‌ها در مناطق روستایی به ویژه در بعد اقتصادی تشویق روستاییان برای گرایش به تجارت خانگی به شیوه کارآفرینی است.

در فرضیه سوم تحقیق نتیجه گرفته شد که از دیدگاه پاسخ‌گویان شاخص ضعف دسترسی به فناوری‌ها و اطلاعات نو مهم است اما نه آنقدر که شاخص‌های راه‌های ارتباطی و شرایط اقلیمی منطقه جهت توسعه این نوع فعالیت مهم و اساسی هستند. در تحقیقات گذشته واحدی و همکاران (۱۳۹۴)، تقدیسی و همکاران (۱۳۹۴)، نجفی کانی و همکاران (۱۳۹۴) نتیجه گرفته شد که، عامل زیرساختی بیشترین تأثیر را در توسعه کارآفرینی دارد که با بهبود این عامل می‌توان شرایط را برای گسترش کارآفرینی تسهیل نمود. رفع موانع بومی‌سازی و بکارگیری صحیح نیروی انسانی و استفاده از آموزش‌های نوین و کاربردی سبب افزایش اثربخشی فعالیت‌های کارآفرینی می‌شود، که همگی با نتایج تحقیق جاری همسو است، مهمترین علت همسویی آن است که، راه‌اندازی و اداره یک واحد اقتصادی فعال در روستاها، نیازمند آشنایی با طیف وسیعی از دانش‌ها و مهارت‌ها است و جوانان روستایی اغلب از سطح مهارت کمتری در این زمینه برخوردارند. کارآفرینی می‌تواند مشکلات روستاییان از قبیل فقر، کمبود فرصت‌های شغلی و مقدار زیاد مهاجرت به خارج روستا را رفع کرده و برخی دیگر از مشکلات را کاهش دهد.

در فرضیه چهارم تحقیق نتیجه گرفته شد که صدور آسان مجوز مشاغل ویژه زنان با میانگین ۳/۹۲ موثرترین عامل بیان شده است. باتوجه به اینکه پژوهش حاضر به دنبال تحلیل عوامل موثر بر توسعه کسب کارهای کوچک خانگی می‌باشد و همچنین هر کدام از مطالعات بر جنبه معین و مشخصی اشاره دارد، بنابراین نمی‌توان به طور قطعی تعیین کرد که مطالعه خاصی نتایج تحقیق حاضر را تأیید یا رد می‌کند. بلکه تمامی مطالعات مکمل یکدیگر بوده و هیچکدام دیگری را به طور قطع نقض نمی‌کند. پیشنهادات کاربردی به شرح ذیل می‌باشد:

- تدوین سند جامع توسعه نواحی روستایی و حاشیه‌ای شهرستان نیمروز با شناسایی مشکلات، ضعف‌ها و فرصت‌های مختلف در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.
- تقویت نگاه توسعه از پایین بر مبنای مشارکت محلی.
- تشویق روستاییان به مشارکت فعالانه در طرح‌های کارآفرینی روستایی جهت افزایش درآمد.

- جذب کسب و کارها از مناطق دیگر، حفظ و توسعه کسب و کارهای موجود از طریق سیاستهای حمایتی و حمایت از ایجاد کسب و کارهای جدید از دل خود مناطق روستایی.
- تشویق کسب و کارهای موجود روستایی به توسعه فعالیتها و حرکت به سمت تحقق ایده‌های جدید و کارآمد با استفاده از آموزش به آنها از طریق نهادهای ذیربط.
- توسعه آموزش در زمینه مدیریت برند سازی و بازاریابی
- احداث صنایع کوچک کارگاهی و کارخانه‌های اشتغال‌زا با بهره‌برداری از منابع و مواد اولیه محلی.
- دسترسی به وام ارزان قیمت و فراهم آوردن سرمایه استفاده از مزایای بازار.
- تشویق سازمان‌های غیردولتی به حمایت از فعالیت‌های کارآفرینی در روستاها.

منابع

۱. ابراهیم زاده آسمین، حسین؛ عباسیان، مجتبی (۱۳۸۹)، بررسی عوامل و دلایل قاچاق در استان سیستان و بلوچستان و راه کارهای رفع آن، نشریه توسعه انسانی پلیس، دوره ۷، شماره ۳۱؛ از صفحه ۱۰۹ تا صفحه ۱۳۰.
۲. ابراهیم‌زاده، عیسی؛ موسوی میرنجف؛ باقری کشکولی، علی، (۱۳۹۵)، آمایش ژئوپلیتیکی و ژئواکونومیکی مناطق مرزی جنوب شرق کشور و راهبردهای توسعه آن مطالعه موردی: استان سیستان و بلوچستان، جغرافیا و توسعه، دوره ۱۴، شماره ۴۲، صص ۲۶-۱.
۳. امید، سجاد؛ چهارسوقی امین، حامد (۱۳۹۷)، نقش کسب و کارهای کوچک خانگی در کاهش فقر خانوارهای روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال هفتم، شماره اول (پیاپی ۲۳)، صص ۱۸۲-۱۶۷.
۴. انبارلو، مسعود، هرائینی، مصطفی (۱۳۹۵)، نقش توانمندسازی زنان روستایی در جهت توسعه سکونتگاه‌های روستایی، نهمین کنگره پیشگامان پیشرفت، صص ۱-۶.
۵. بشیر احسن، مسلم؛ قربانی نژاد، ربیاز (۱۳۹۶)، نقش زنان کارآفرین در توسعه اقتصادی روستایی، فصلنامه جغرافیایی سرزمین علمی - پژوهش، سال چهاردهم، شماره ۵۳، صص ۱۰۷-۹۳.
۶. بشیریان، سمیه وهمکاران (۱۴۰۱)، کارآفرینی در مناطق روستایی، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی منطقه‌ای، شماره ۱۲، پاییز ۱۴۰۱، صص ۷۵۶-۷۷۱.
۷. بهروز محمدی، یگانه؛ عینالی، جمشید؛ بیگدلی، اعظم (۱۳۹۵)، نقش کارآفرینی در توسعه مناطق روستایی با تأکید بر گردشگری (منطقه مورد مطالعه: دهستان حصار ولیعصر شهرستان آوج)، فصلنامه برنامه ریزی منطقه ای، سال ۶، شماره پیاپی ۱۲، بهار.
۸. تقدیسی، احمد؛ کرمشاهی، سکینه؛ شایان، محسن (۱۳۹۷)، ارزیابی رویکرد متنوع سازی فعالیت‌های اقتصادی در دستیابی به توسعه پایدار روستایی، جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۱، شماره ۲، صص ۶۲۲-۶۰۹.
۹. تقدیسی، احمد؛ هاشمی، صدیقه؛ هاشمی، محمد مهدی (۱۳۹۴)، تحلیل عوامل موثر در زمینه‌های توسعه کارآفرینی نواحی روستایی، جغرافیا و مطالعات محیطی، شماره ۱۴.
۱۰. حسینی نیا، غلامحسین؛ زراعتکن، حامد (۱۳۹۷)، شناسایی فرصت‌های کارآفرینی در مناطق مرزی استان سیستان و بلوچستان، پژوهش نامه مطالعات مرزی، دوره ۳، شماره ۷، صص ۱۲۵-۱۲۸.
۱۱. حیدری مکرر، حمید؛ سارانی، افسانه (۱۳۹۴)، بررسی و تحلیل عوامل موثر بر توسعه کارآفرینی زنان در مناطق روستایی، همایش ملی عمران و معماری با رویکردی بر توسعه پایدار، صص ۱-۱۵.
۱۲. رضایی عباسعلی (۱۳۹۳). آزمون علیت تودا-یاماموتو میان کارآفرینی و نرخ بیکاری در بخش صنعت: مطالعه موردی استان سیستان و بلوچستان. فصلنامه سیاستهای مالی و اقتصادی. دوره ۲، شماره ۷، ۱۵۷-۱۸۲.

۱۳. روشن نیا، داود؛ کردی، لیلا؛ صلحی فام اصل، ژیلا (۱۳۹۵)، موانع و چالشهای کسب و کار خانگی، کار و جامعه، ماهنامه اجتماعی، اقتصادی، علمی و فرهنگی، شماره ۱۸۰، صص ۳۸-۲۷
۱۴. رئیس، ابوبکر؛ سالارزهی، حبیب الله؛ عبدالعزیز ولی نفس (۱۳۹۵)، شناسایی و اولویتبندی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی (مطالعه موردی: شهرستان سرباز)، فصلنامه راهبردهای کارآفرینی در کشاورزی، سال سوم، شماره ۶.
۱۵. فرجی سبکباروهمکاران (۱۳۹۰)، اولویت بندی توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی با استفاده از تکنیک پرومیتی (مطالعه موردی: دهستان حومه بخش مرکزی شهرستان خداآباد استان زنجان)، پژوهشهای جغرافیای انسانی، شماره ۷۵، صص ۵۳-۶۸
۱۶. قنبری، نصیبه؛ بوزرجمهری، خدیجه؛ صادقلو، طاهره (۱۳۹۶)، موانع و چالشهای زنان روستایی در ایجاد کسب و کارهای کوچک، همایش ملی بررسی راهکارهای مدیریت توسعه کارآفرینی روستایی در ایران، صص ۱۳-۱
۱۷. کرد، باقر؛ آبتین، عبدالعزیز (۱۳۹۲) بررسی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در استان سیستان و بلوچستان (با تمرکز بر توسعه مراکز رشد روستایی، توسعه فناوری های اطلاعات و ارتباطات و توانمندسازی زنان روستایی)، جغرافیا و توسعه، دوره ۱۱، شماره پیاپی ۳۲؛ صص ۱-۱۴
۱۸. کمالیان، امین رضا؛ فاضل، امیر (۱۳۹۰) بررسی رابطه هوش هیجانی و میزان کارآفرینی دانشجویان (مطالعه موردی: دانشگاه سیستان و بلوچستان)، نشریه توسعه کارآفرینی، دوره ۴، شماره ۱ - شماره پیاپی ۱۱، صفحه ۱۲۷-۱۴۶
۱۹. گزارش سازمان صنایع کوچک و شهرکهای و شهرکهای صنعتی ایران (۱۳۹۴)، وزارت صنعت معدن و تجارت
۲۰. ملاشاهی، ملیحه؛ مرادی، ابراهیم (۱۳۹۸) تحلیلی بر موانع ترویج کارآفرینی کشاورزی در استان سیستان و بلوچستان، تحقیقات اقتصاد کشاورزی، دوره ۱۱، شماره ۱ (پیاپی ۴۱)؛ صص ۱۹۳ تا ۲۱۶
۲۱. موسوی، ابوالفضل و همکاران (۱۴۰۰)، نقش کارآفرینی در توسعه پایدار روستایی شهرستان کمیجان، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، شماره ۱۱، پاییز ۱۴۰۰، صص ۲۲۴-۲۱۱
۲۲. نجفی کانی، علی اکبر؛ حسام، مهدی؛ آشور، حدیثه (۱۳۹۴)، سنجش وضعیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان)، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۱، پیاپی ۱۱.
۲۳. یزدانی و همکاران (۱۴۰۱)، ارائه الگویی کیفی توسعه کسب و کارها با رویکرد محله محور تهران، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا و برنامه ریزی منطقه ای، شماره ۱۲، پاییز ۱۴۰۱، صص ۵۲۷-۵۰۷
۲۴. یعقوبی فرانی، احمد؛ جلیلیان، سارا (۱۳۹۴)، اثرات اقتصادی و اجتماعی مشاغل خانگی زنان روستایی، فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال چهارم، شماره ۲، صص ۱۱۳-۹۳

25. Aminaghaei, M. (2009). Factors affecting the performance of small industries in rural development professionals. *Journal of Rural & Development*, 11(4), pp. 125-146. (In Farsi).
26. Andrew Seedhouse, Rebcca Johnson, Robert Newbery. (2016). Potholes and Pitfalls: The impact of rural transport on female entrepreneurs in Nigeria, of *Transport Geography*, vol.54, pp.140-147
27. Askun, B, Yıldırım, N, (2011), Insights on Entrepreneurship Education in Public Universities in Turkey: Creating Entrepreneurs or Not, *Procedia Social and Behavioral Sciences*, PP. 663-676.
28. Babalola, Sunday Samson, (2016) The Clute Institute Rural Entrepreneurship: An Insight, *The Journal of Applied Business Research*, Vol. 32, No.6
29. Brown, J.D., Earle, J.S. & Lup, D. (2005). What Makes small Firms Grow? Finance, Human Capital, Technical Assistance, and the Business Environment in Romania. *Economic Development and Cultural change*, (54), pp. 33-70.
30. Hiedanpää, J., & Salo, M. (2017). Emerging forest ecosystem service entrepreneurship in Finland and Peru. *International Forestry Review*, 19(1), pp. 113-124.
31. Jayadatta S, (2017), Major Challenges and Problems of Rural Entrepreneurship in India. *IOSR Journal of Business and Management (IOSR-JBM)*, Vol. 19, No. 9. Ver. II
32. Mohapatra, S., Rozelle, S., & Goodhue, R. (2007). The rise of self-employment in rural China: development or distress. *World Development*, 35(1), pp. 163-181.

33. Reardon, Thomas & Berdegue, Julio & Escobar, German, (2001). Rural Nonfarm Employment and Incomes in Latin America: Overview and Policy Implications," World Development, Elsevier, vol. 29, No.3, pp. 395-409
34. Rogoff, E.G., Lee, M. & Suh, D. (2004). Who done it? Attributions by entrepreneurs and experts of the factors that cause and impede small business success. Journal of Small Business Management, 42 (4), pp. 364-376.
35. Yadollahi, J., Aghajani, H. & Aghajani, A. (2009). Internal factors affecting the performance of SMEs and provide an effective model. Journal of Management, 6(14), pp. 12-28. (In Farsi).